

MUHASEBE EĞİTİMİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi : 07.03.2024

Kabul Tarihi : 22.07.2024

Türü : Araştırma

DOI Numarası : 10.55322/mdbakis.1448421

Öğr. Gör. Dr. Meltem GÜL*

Bibliyografik Bilgiler

Gül, M. (2024). "Muhasebe Eğitiminin Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Araştırma" *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi* (Yıl: 2024, Sayı : 73, Sayfa : 1-16) <https://doi.org/10.55322/mdbakis.1448421>

ÖZ

Sürdürülebilirlik kavramının artan önemi, yükseköğretim müfredatlarında da sürdürülebilirliğin yer alması gerekliliğini doğurmuştur. Özellikle geleceğin muhasebe meslek mensuplarını yetiştiren işletme bölümlerinin müfredatlarında sürdürülebilirlik muhasebesi ile ilgili derslere yer vermeleri beklenmektedir. Bu nedenle çalışmada, sürdürülebilirlik kavramının muhasebe eğitimindeki karşılığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma alanı olarak Türkiye'deki araştırma üniversiteleri tercih edilmiştir. Doküman analizi yöntemiyle müfredatlarda doğrudan sürdürülebilirlik muhasebesi ile ilgili dersler ve ders içeriklerine bakılarak sürdürülebilirlik konulu dersler belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre sürdürülebilirlik muhasebesi ile ilgili tek dersin Atatürk Üniversitesi yüksek lisans programında mevcut olduğu görülmüştür. Genel olarak sürdürülebilirlik muhasebesi ile ilgili derslerin çok yetersiz olduğu, işletme sürdürülebilirliği ile ilgili derslerin ise kısmen müfredatlarda yer aldığı görülmüştür. Ayrıca çalışmada araştırma üniversiteleri içerisinde AACSB akreditasyonu olan üniversitelere yer verilmiştir. Muhasebe alanında önemli bir kalite göstergesi olan AACSB'nin genel kriterlerinden biri sürdürülebilirlik olduğundan bu durumun müfredatlara olan etkisi incelenmiştir. AACSB akreditasyonuna sahip tüm üniversitelerde sürdürülebilirlik temalı derslere yer verildiği görülmüştür. Yükseköğretim muhasebe eğitiminde ve uluslararası literatürde konuyla alakalı sınırlı

* Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Yönetim Organizasyon Bölümü, m.gul@firat.edu.tr.
orcid.org/0000-0002-8085-0704

sayıda çalışma olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın tüm muhasebe akademisyenlerinin ilgisini çekmekle birlikte müfredatlar oluşturulurken katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Muhasebe, Eğitim

JEL Kodları: M40, M41, M49

A RESEARCH ON THE SUSTAINABILITY OF ACCOUNTING EDUCATION

ABSTRACT

The increasing importance of the concept of sustainability has necessitated the inclusion of sustainability in higher education curricula. In particular it is expected that business departments, which train future accounting professionals, will include courses on sustainability accounting in their curricula. For this reason, the study aimed to determine the equivalent of the concept of sustainability in accounting education. Research universities in Turkey were chosen as the research area. With the document analysis method, courses directly related to sustainability accounting in the curricula and courses on sustainability were determined by looking at the course contents. According to the results obtained, it was seen that the only course on sustainability accounting was available in the Atatürk University master's program. In general, it has been observed that courses on sustainability accounting are very insufficient, and courses on business sustainability are partially included in the curriculum. Additionally, the study included universities with AACSB accreditation among research universities. Since sustainability is one of the general criteria of AACSB, which is an important quality indicator in the field of accounting, the effect of this situation on the curricula was examined. It has been observed that all universities with AACSB accreditation include sustainability-themed courses.

It has been observed that there are a limited number of studies on the subject in higher education accounting education and international literature. It is thought that this study will attract the attention of all accounting academics and will contribute to the creation of curricula.

Keywords: Sustainability, Accounting, Education

JEL Codes: M40, M41, M49

1. GİRİŞ

Sürdürülebilirlik kavramı, neredeyse toplumun her alanında vazgeçilmez bir durum haline gelmiştir. Sürdürülebilirlik muhasebesi kavramı, şirketler tarafından gerçekleştirilen ticari işlemlerin (ekonomik, çevresel ve sosyal faktörler dikkate alınarak) ele alınmasını, sonuçların sürdürülebilirlik raporları aracılığıyla açıklanmasını, sürdürülebilirlik kurumsal performansı hakkında topluma yeterli bilginin sağlanmasını içermektedir (Gimenez vd, 2012). Sürdürülebilirlik muhasebesi, birden fazla boyutu (ekonomi, çevre ve toplum) ve bunların dinamik ilişkilerini ifade eden muhasebe ve sürdürülebilirlik arasındaki bağlantılarla ilişkilidir.

Yükseköğretim de kendi payına sürdürülebilirlik alanında önemli gelişmeler kaydetmiştir. Sürdürülebilirliğin en fazla kendine yer bulacağı alanlardan biri olan muhasebede, etik uygulamaların gittikçe önem kazanması, karar vericilerin finansal raporlama bilgilerine duyduğu ihtiyaç, artık finansal olmayan bilgilerin de raporlanması gerekliliği, sürdürülebilirliğin önemini arttırmıştır. Muhasebenin karar verici rolünün bulunması ve bu rolü üstlenirken gelecekte ortaya çıkabilecek çevresel sorunları önlemeye yönelik katkıda bulunmak için sürdürülebilirlik eğitimi almış olmaları önemlidir. Geleceğin muhasebe meslek mensuplarını yetiştiren yükseköğretim kurumlarında bu gelişmelere uygun eğitim verilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. 21. Yüzyılda artık yükseköğretim programlarından, öğrencilerini sürdürülebilirlik konusunda hem bilgi hem de yeterlilik geliştirmeleri konusunda hazırlaması beklenmektedir (Hazelton ve Haigh, 2010). Sürdürülebilirliğin muhasebe eğitiminde uygulanmasına yönelik önemli akademik çalışmalar bulunmaktadır (Hazelton ve Haigh, 2010; Boyce vd., 2012; Gray ve Collison, 2002).

Bu çalışmada, sürdürülebilirlik kavramının muhasebe eğitimindeki karşılığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle, sürdürülebilirlik konusuna muhasebe eğitiminde yer veren çalışmaların literatür özetine değinilmiş olup, ardından Türkiye’de araştırma üniversitesi statüsündeki üniversitelerin işletme lisans ve lisansüstü programları incelenerek muhasebe sürdürülebilirliğine yönelik içerikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Son yıllarda sürdürülebilirliğin müfredatlardaki durumunu inceleyen çalışmalar oldukça artmıştır. Aşağıda sunulan literatür taramasından da anlaşılacağı üzere, muhasebe sürdürülebilirliğinin müfredatlarda yer almasının hem öğrenci faydasına olacağı hem de dış paydaşlara katkı sağlayacağı yönünde görüşler olmasına rağmen, müfredatlardaki mevcut durumunun yetersiz olduğu görüşü hakimdir.

Botes vd. (2014) Yeni Zellanda’daki yükseköğretim kurumlarında muhasebe eğitimi düzeyinde sürdürülebilirlik eğitiminin ne ölçüde ve ne kadar etkili olduğunu incelemeyi konu edindikleri çalışmada muhasebe eğitimcileri tarafından verilen sürdürülebilirlik eğitiminin büyük ölçüde geçici bir temelde olduğunu, üniversitelerde sürdürülebilir kalkınma konusunda daha iyi eğitim yönelimleri sağlamak için daha fazla araştırma yapılması gerektiğini savunmuşlardır.

King ve Atkins (2016) değişim yaratıcı konumundaki muhasebecinin “işletme, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliği iyileştirecek değişimi başarması” gerektiğini ileri sürmektedir. Sonuç olarak, paydaşların sürdürülebilirlik raporlamasına giderek daha fazla ihtiyaç duyduğu bir ortamda muhasebeciler, sürdürülebilirlik uygulamaları üzerinde önemli etki sahibi kişiler olarak algılanmaktadır. Ancak muhasebe müfredatlarında sürdürülebilirlik muhasebesi derslerinin bulunmaması, sürdürülebilirlik muhasebesinin uygulanmasında ve anlaşılmasında engellere yol açtığı görüşündedirler.

Ahmed (2019) muhasebe programlarının sürdürülebilirliği müfredatlarına ne ölçüde entegre ettiğini araştırmak için Birleşik Arap Emirlikleri üniversitelerinde sunulan muhasebe müfredatını incelemiştir. Bulguları, üniversitelerin öğrencilere bu konuda bazı eğitim programları sunmasına rağmen, üniversitelerin muhasebe programlarında bağımsız bir ders olarak sürdürülebilirlik muhasebesi dersi sunmadıklarını ortaya çıkarmıştır.

Liu vd. (2020) ABD’deki muhasebe öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarını incelemiş ve öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmanın farklı boyutlarının, özellikle de çevre boyutunun öğretilmesine yönelik olumlu tutumlara sahip olduklarını, bu öğrencilerin sosyal boyuta ilişkin ise daha az olumlu tutuma sahip olduklarını tespit etmiştir.

Yüksel (2020) Türkiye’de lisans düzeyinde muhasebe eğitimi veren üniversitelerin müfredatlarını inceleyerek içerik analizine tabi tutmuştur. Elde edilen sonuçlara göre sürdürülebilirlik içerikli ders sayısının az olduğu görülmüştür.

Al Hazaima vd. (2021) Ürdün’de sürdürülebilirlik eğitiminin muhasebe müfredatına entegre edilmesinin önemi konusunda meslek mensupları üzerinde bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Mevcut müfredatın geleceğin muhasebecileri ve işletme yöneticilerinin sürdürülebilirlik perspektifinden eğitim ihtiyaçlarını karşılamadığına dair bir görüş birliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ergün vd, (2022) Times Higher Education-THE 2021 yılı sıralamasını baz alarak Türkiye ve diğer ülke üniversitelerindeki muhasebe eğitim müfredatının sürdürülebilirliği üzerine bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre sürdürülebilirlik konulu derslerde genel olarak bir eksiklik olduğu ancak bu eksikliğin Türkiye’deki üniversitelerde daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ebaid (2022) Suudi Arabistan’daki muhasebe lisans öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konularının muhasebe eğitimine entegrasyonuna ilişkin öğrenci algılarını araştırmıştır. Araştırmanın bulgularına göre öğrencilerin çoğunluğunun sürdürülebilir kalkınma kavramını medyadan duymuş olmasına ve sürdürülebilir kalkınmanın toplum için önemini algılamasına rağmen, entegrasyon konusundaki belirgin zayıflık nedeniyle bu kavramı anlama düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özerhan ve Sultanoğlu (2022) Türkiye’deki üniversitelerin muhasebe eğitim müfredatlarındaki sürdürülebilirlik konulu dersleri inceledikleri çalışmalarında, AACSB üyesi üniversitelerden sadece beşinde sürdürülebilirlik konulu dersin bulunduğu, lisans düzeyinde muhasebe eğitimi veren üniversitelerden ise sadece Başkent üniversitesinde sürdürülebilirlik konulu dersin yer aldığı tespit edilmiştir.

Sharma ve Stewart (2022) Yeni Zelanda’daki işletme okullarının sürdürülebilirlik derslerinin muhasebe müfredatına entegrasyonunu ve öğretim elemanlarının ve öğrencilerin sürdürülebilirlik eğitimine ilişkin algılarını anlamayı araştırmışlardır. Muhasebe müfredatında sunulan sürdürülebilirlik eğitimi sayesinde işletme okullarının, müfredatının dış paydaşların beklentilerini karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır.

3. YÖNTEM

Araştırmanın amacı Türkiye’deki araştırma üniversitelerindeki muhasebe eğitiminde sürdürülebilirlik konulu derslerin müfredatlarda ne ölçüde yer aldığı tespit edilmesidir. Bu sebeple çalışmanın inceleme alanını Türkiye’deki 23 araştırma üniversitesi oluşturmuştur. Bu üniversiteler araştırma kapasitesi, araştırma kalitesi ve etkileşim ve işbirliği kriterlerini birlikte karşıladıkları koşulda araştırma üniversitesi olarak seçilmektedir. Söz konusu üniversitelerin yayın, atıf, proje, doktora öğrencisi ve mezunu, akredite programlar, uluslararası öğrenci ve öğretim üyesi sayısı gibi kriterler açısından diğer üniversitelere oranla ön planda oldukları göz önüne alınarak, araştırma üniversitesi olmanın muhasebe eğitimindeki müfredatlardaki sürdürülebilirlik ilişkisi araştırılmak istenmiştir. Bu sebeple çalışmaya araştırma üni-

versiteleri dahil edilmiştir. Araştırma üniversitelerinin hiçbirinde lisans düzeyinde muhasebe eğitimi verilmediğinden işletme bölüm müfredatları dikkate alınmıştır. Lisansüstü düzeyde ise öncelikle muhasebe programı müfredatları değerlendirilmiş, muhasebe programı olmayan üniversitelerde ise işletme programları dikkate alınmıştır. Üniversitelerin web sitelerinde yer alan müfredatları incelenerek bulgular ortaya konulmuştur. Araştırma nitel bir değerlendirme içermektedir. Doküman analizi yöntemi kullanılarak müfredatlardaki sürdürülebilirlik muhasebesi konulu dersler tespit edilmeye çalışılmıştır. Doküman analizi yazılı materyallerin incelenmesi olarak ifade edilmektedir. Genellikle eğitim alanında yapılan çalışmalar için kullanıldığı belirtilmiştir (Sak vd, 2021). Ancak ders isimlerinden yola çıkarak sadece muhasebe kelimesi olmadan sürdürülebilirlik konulu tüm dersler çalışma kapsamına alınmıştır.

4. BULGULAR

Tablo 1. Türkiye’deki Araştırma Üniversiteleri

Ankara Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi	Bursa Uludağ Üniversitesi
Çukurova Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi
Ege Üniversitesi	Fırat Üniversitesi
Erciyes Üniversitesi	Gazi Üniversitesi
Gebze Teknik Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi
Bilkent Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
Yıldız Teknik Üniversitesi	İstanbul Teknik Üniversitesi
İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Marmara Üniversitesi
Koç Üniversitesi	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
Sabancı Üniversitesi	

Kaynak: <https://www.yok.gov.tr>

Türkiye’de 208 üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerden 23’ü araştırma üniversitesi statüsündedir. Tablo 1’de Türkiye’deki araştırma üniversiteleri yer almıştır. Araştırma üniversitelerinden Gazi Üniversitesi, İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji üniversitelerinde ilgili fakülte bulunmadığından araştırma kapsamı dışında tutulmuşlardır. Araştırma üniversitelerinin 3’ü vakıf üniversitesi 20’si devlet üniversitesi statüsündedir. Bu üniversiteler araştırma kapasitesi, araştırma kalitesi ve etki-leşim ve işbirliği kriterlerini birlikte karşıladıkları koşulda araştırma üniversitesi olarak seçilmektedir.

Tablo 2. Uluslararası Muhasebe ve İşletme Akreditasyonu Bulunan Araştırma Üniversiteleri

Üniversite	Uluslararası Akreditasyon		
Boğaziçi Üniversitesi	AACSB (International -The Association to Advance Collegiate Schools of Business)	EFMD (European Foundation for Management Development)	ACCA (Association of Chartered Certified Accountants)
Koç Üniversitesi	AACSB	EQUIS (The European Quality Improvement System)	AMBA (The Association of MBAs)
Dokuz Eylül Üniversitesi	AACSB		
Gebze Teknik Üniversitesi	AACSB		
Bilkent Üniversitesi	AACSB		
İstanbul Üniversitesi	AACSB		
Marmara Üniversitesi	AACSB		
Sabancı Üniversitesi	AACSB		
Ege Üniversitesi		FIBAA (The Foundation for International Business Administration Accreditation)	
Erciyes Üniversitesi		AQAS (Agentur für Qualitätssicherung durch Akkreditierung von Studiengängen E.V.)	

Tablo 2’de araştırma üniversiteleri içerisinde uluslararası muhasebe ve işletme akreditasyonu bulunan üniversiteler yer almaktadır. Eğitimde kalite göstergesi olarak kabul edilen akreditasyonun 10 araştırma üniversitesinde bulunduğu görülmüştür. Bu üniversitelerden Koç ve Boğaziçi Üniversitelerinin üçlü akreditasyona sahip olduğu, en fazla tercih edilen akreditasyonun ise AACSB olduğu görülmüştür. Üniversitelerin sahip olduğu, akreditasyonların tamamı işletme alanındadır. Muhasebe alanında akreditasyonu bulunan üniversite bulunmamaktadır. Araştırma üniversitesi olmanın genel kriterlerinden biri akredite edilen program sayısıdır. Bu bakımdan 23 araştırma üniversitesinin 10’u işletme programı açısından bu kriteri yerine getirmiştir.

Tablo 3. Ulusal İşletme Akreditasyonu Bulunan Araştırma Üniversiteleri

Üniversite	Ulusal Akreditasyon
Ankara Üniversitesi	Star Akreditasyonu
Atatürk Üniversitesi	Star Akreditasyonu
Yıldız Teknik Üniversitesi	Star Akreditasyonu

Tablo 3'te araştırma üniversiteleri içerisinde ulusal düzeyde işletme akreditasyonu bulunan üniversiteler yer almaktadır. Sadece 3 üniversitenin ulusal düzeyde işletme akreditasyonuna sahip olduğu görülmektedir. Araştırma üniversitesi seçilmenin kriterleri arasında yer alan akredite edilmiş program sayısı söz konusu 3 üniversite tarafından işletme alanı için sağlanmıştır.

Tablo 4. Araştırma Üniversitelerindeki İşletme Lisans Bölümlerindeki Sürdürülebilirlik Konusuyla İlgili Dersler ve İçerikleri

Üniversite	Kategori	Ders Adı	Ders İçeriği
Boğaziçi Üniversitesi	Seçmeli	İş Ahlakı, Kurumsal Yönetim	Yönetimde dürüstlük ve sosyal sorumluluk, etik sorunların analizinde disiplinler arası yaklaşım, şirketin uzun vadeli ekonomik değeri, kurumsal yönetimdeki güncel konular
Bursa Uludağ Üniversitesi	Seçmeli	İşletmelerde Çevre Yönetimi ve Sürdürülebilirlik	İşletmelerin çevresel ve sosyal sorumlulukları, sürdürülebilirlik standartları, çevresel maliyetler ve muhasebesi
Ege Üniversitesi	Seçmeli	Çevre Yönetimi	Çevresel karar alma kriterleri, kirlilik önlenmesi enerji koruması, çevresel muhasebe ve sorumluluk
Gebze Teknik Üniversitesi	Zorunlu-Seçmeli	İş Ahlakı (z) Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Kurumsal Sürdürülebilirlik	İş etiği, etik değerlere verilen önem, sosyal sorumluluk, Kurumsal sosyal sorumluluk ve iş etiği, sürdürülebilirlik Sürdürülebilir kalkınma hedefleri, ekonomik sürdürülebilirlik, çevresel sürdürülebilirlik,
Hacettepe Üniversitesi	Seçmeli	İş Ahlakı	İş ahlakı, Kurumsal sosyal sorumluluk, sürdürülebilir kalkınma,

İstanbul Üniversitesi	Seçmeli	İşletmelerde Sürdürülebilirlik Yönetimi, İş Etiği, Kurumsal yönetim	Kurumsal sürdürülebilirlik Sürdürülebilirliğin iç ve dış dinamikleri, Etik teoriler, sosyal sorumluluk, çevre etiği Sosyal sorumluluk, iş etiği,
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Seçmeli	Meslek Etiği	Ahlak ve etik kavramları, mesleki faaliyetlerde karşılaşılan etik sorunlar
Koç Üniversitesi	Seçmeli	Kurumsal Sorumluluk	Ticari kurumların çevresel, sosyal, ahlaki sorumlulukları, Sürdürülebilir ticari sonuçlar
Marmara Üniversitesi	Seçmeli	Kurumsal Yönetim ve Muhasebe	Kurumsal yönetimin tanımı, temel kavramları, sürdürülebilirlik endeksi, iş etiği
Sabancı Üniversitesi	Seçmeli	Kurumsal Yönetim ve Sosyal Sorumluluk	Ders içeriğine ulaşamamıştır.
Yıldız Teknik Üniversitesi	Seçmeli	Kurumlarda Entegre Raporlama ve Sürdürülebilir Değer Yaratma	Entegre düşünce sürdürülebilir değer yaratma ilişkisinin teorik temelleri, sürdürülebilir iş modeli, entegre raporlamada güvence denetimi

Tablo 4'te araştırma üniversitelerindeki işletme lisans bölümlerinde sürdürülebilirlik konusuna yer veren üniversiteler ve verilen dersler ile içerikleri yer almaktadır. 23 araştırma üniversitesinin hiçbirinde lisans düzeyinde muhasebe eğitimi veren bölüm bulunmamaktadır. Lisans düzeyinde işletme eğitimi veren 20 araştırma üniversitesinden ise 11 araştırma üniversitesi müfredatında sürdürülebilirlik konulu derslere yer verildiği görülmektedir. Bu derslerin hiçbirisi doğrudan sürdürülebilirlikle ilgili olmayıp, sürdürülebilirlikle içerik olarak uyuşan bağlantılı derslerden oluşmaktadır. Sürdürülebilirlik muhasebesine yönelik olarak ise sadece 2 üniversitenin ders içeriğinde konuya değinildiği görülmektedir. Sürdürülebilirlik konulu derslerde ele alınan ders içeriklerinin ise ağırlıklı olarak etik konusu üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 5. Lisansüstü Düzeyde Muhasebe Eğitimi Veren Araştırma Üniversiteleri ve Sürdürülebilirlik Konusuyla İlgili Dersler

Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	Kategori	Ders Adı	Ders İçeriği
Atatürk Üniversitesi	✓	Yok	Seçmeli	Sürdürülebilirlik Muhasebesi ve Raporlaması	Sürdürülebilirliğin tarihsel gelişimi, sürdürülebilirlik muhasebesi, çevre muhasebesi, borsa İstanbul sürdürülebilirlik endeksi
Çukurova Üniversitesi	Yok	Yok			
Dokuz Eylül Üniversitesi	Yok				
Erciyes Üniversitesi	Yok	Yok			
Hacettepe Üniversitesi	Yok				
Karadeniz Teknik Üniversitesi	✓		Seçmeli	Çevre Muhasebesi, Muhasebe Meslek Etiği Eğitimi,	İşletmelerde doğal çevre ilişkilerinin muhasebe üzerine etkisi, çevre muhasebesinin diğer muhasebe dalları ile ilişkisi, Muhasebe Meslek Etiği Eğitimine Yönelik Düzenlemeler,

Tablo 5’te lisansüstü düzeyde muhasebe eğitimi veren araştırma üniversiteleri yer almaktadır. 23 araştırma üniversitesinin 6’sında yüksek lisans ve doktora düzeyinde muhasebe eğitimi verilmektedir. Bu 6 üniversite içerisinde ise sadece 2 üniversitede müfredatlarında sürdürülebilirlik konusunu içeren derslerin bulunduğu görülmektedir. Atatürk Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi yüksek lisans düzeyinde muhasebe eğitim müfredatına sürdürülebilirlik muhasebesi konulu derslere yer vermektedirler. Atatürk üniversitesinin bu anlamda ders adı ve içeriği bakımından tam anlamıyla sürdürülebilirlik muhasebesine yer veren tek üniversite olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Araştırma Üniversitelerindeki Lisansüstü İşletme Programlarındaki Sürdürülebilirlik Konusuyla İlgili Dersler

Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	Kategori	Ders İçeriği
Ankara Üniversitesi	İşletmelerde Kurumsal Yönetim	Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Raporlama	Seçmeli	Kurumsal yönetim ilkeleri, sosyal sorumluluk Sürdürülebilirlik kavramı, sürdürülebilirlik raporlaması
Boğaziçi Üniversitesi	Etik Sorunların Yönetimi ve Sürdürülebilirlik	Yok	Zorunlu	Etik kavramı, sürdürülebilirlik, etik ve işletme ilişkisi
Bursa Uludağ Üniversitesi	Yok	Muhasebe Etiği ve Hile Denetimi	Seçmeli	Etik kavramı, muhasebe meslek etiği, iç kontrol sistemi, hata ve hile kavramları
Dokuz Eylül Üniversitesi		Sürdürülebilir Stratejik Yönetim	Seçmeli	Sürdürülebilirlik yönetimi, sürdürülebilir stratejik yönetim için çevresel analiz
Ege Üniversitesi	Yok	Sürdürülebilir Yönetim	Seçmeli	Sürdürülebilirliğin önemi, sürdürülebilirlikte çevre unsurları, sürdürülebilirlik ve kalite süreci
Fırat Üniversitesi	Sosyal Sorumluluk	Doktora programı yok	Seçmeli	Ders içeriğine ulaşamamıştır.
Gebze Teknik Üniversitesi	İş Yaşamında Etik	Muhasebe Etiği	Seçmeli	Etik değerler, etik davranışlar, sosyal sorumluluk Muhasebe etik ilkeleri, etik davranış, krizlerde muhasebe mesleği
Bilkent Üniversitesi	Yok	İşletmelerde Sürdürülebilirlik ve Sosyal Etki	Seçmeli	Türkiye’de sürdürülebilirlik, Avrupa yeşil mutabakatı ve iş dünyasındaki etkileri
Ortadoğu Teknik Üniversitesi	Etik ve Sosyal Sorumluluk	Yok	Seçmeli	Ders içeriğine ulaşamamıştır.
Yıldız Teknik Üniversitesi	İşletmelerde Kurumsal Yönetim ve Sosyal Sorumluluk	Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve İşletme Stratejileri	Seçmeli	Kurumsal sosyal sorumluluk ilkeleri, sürdürülebilirlik ile ilgili konular, etik, Sosyal sorumluluk alanları, sosyal sorumluluk yönetimi, iş ahlakı

Tablo 6’da araştırma üniversitelerindeki lisansüstü işletme programlarındaki sürdürülebilirlik konusuyla ilgili ders bulunan üniversiteler ve dersler yer almaktadır. Araştırma üniversitelerinin 10’unda lisansüstü işletme programlarının yer aldığı görülmektedir. Dokuz Eylül Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinin yüksek lisans düzeyinde muhasebe programı olduğu için lisansüstü düzeyde muhasebe eğitimi veren üniversiteler kısmında yer almıştır. Ancak yüksek lisans programlarında konuyla alakalı ders müfredatlarında yer almamaktadır. Araştırma üniversiteleri içerisinde işletme lisansüstü düzeyde doktora programı bulunmayan tek üniversite Fırat Üniversitesidir. Söz konusu müfredatlarda yer alan dersler ve içerikleri ele alındığında derslerin doğrudan sürdürülebilirlik muhasebesiyle ilgili olmadığı işletme sürdürülebilirliği ile ilgili olduğu içerik açısından ise daha çok etik konusuna odaklanıldığı görülmektedir.

Tablo 7. Ders İçeriği Karşılaştırması ve Öneri Ders İçeriği

İşletme Lisans Bölümleri Ağırlıklı Ortak Ders İçerikleri	Öneri Ders İçeriği	Lisansüstü İşletme/Muhasebe Programları Ağırlıklı Ortak Ders İçerikleri	Öneri Ders İçeriği
Etik, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Çevresel Sürdürülebilirlik	Entegre Raporlama, Çevreye İlişkin Muhasebe Yaklaşımları, Muhasebe Açısından Sosyal Sorumluluk, Sürdürülebilirlik Endeksi,	Muhasebe Meslek Etiği, Çevre Muhasebesi, Kurumsal Yönetim, Sürdürülebilirlik Kavramı	Sürdürülebilirliğin Tarihsel Gelişimi, Sürdürülebilirlik Muhasebesi, Sürdürülebilirlik Raporlaması, Çevre Muhasebesi, Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi

Tablo 7’de araştırmaya dahil olan üniversitelerin işletme lisans ve lisansüstü bölümleri müfredatlarında yer alan sürdürülebilirlik konulu derslerde anlatılan içerikler ve sürdürülebilirlik muhasebesiyle ilgili öneri ders içeriği yer almaktadır. Lisans bölümlerinde sürdürülebilirlik muhasebesine yönelik bir ders bulunmamasıyla birlikte, müfredatlarda yer alan derslerin sürdürülebilirlikle bağlantılı derslerden oluştuğu görülmektedir. Bu kapsamda ele alınan konuların da ağırlıklı olarak etik üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Lisansüstü programlarda ise iki üniversite müfredatı sürdürülebilirlik muhasebesi konularına değinmektedir. Ele alınan konuların ise ağırlıklı olarak muhasebe meslek etiği üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Oluşturulan öneri ders içeriğinde ise lisans bölümlerinde ve lisansüstü programlarda sürdürülebilirliği muhasebe açısından ele alan konulara yer verilmiştir. Bu kapsamda Atatürk Üniversitesi’nin müfredatındaki ders ve içeriği öneri olarak sunulabileceği gibi, ayrı bir ders olarak müfredatlarda yer almasının mümkün olmadığı üniversitelerde ise, var olan derslere içerik açısından **tablodaki konulara yer verilmesi sağlanabilir**. Sürdürülebilirlik muhasebesi hakkında öğrencilerde farkındalık yaratmak ve öğrencilerin bu konuda daha bilinçli olmasını sağlamak açısından sürdürülebilirlik muhasebesine müfredatlarda yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

5. SONUÇ

Muhasebe eğitimi, tüm organizasyonlarda muhasebe, mali, idari ve organizasyonel işler gibi önemli işlevleri yerine getirecek gelecek nesil muhasebe meslek mensuplarının yetiştirilmesinden sorumludur. Bu işlevler, sürdürülebilirlik konularının önemli bir yere sahip olması gereken şirketlerde karar alma ve strateji geliştirme sürecinde çok önemli bir rol oynamaktadır (Boulianne vd. 2018). Sürdürülebilir kalkınma eğitiminin kökeninde muhasebe eğitimi bulunmaktadır. Muhasebeciler sürdürülebilir kalkınmada önemli bir rol oynamaktadır. Muhasebeciler, şirketlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada kaydettiği ilerlemeyi ölçen, değerlendiren ve açıklayan kişilerdir. Muhasebeciler aynı zamanda bilgi asimetrisini azaltan, yatırım risklerini değerlendiren, entegre raporlar hazırlayan ve denetleyen, sürdürülebilirlik muhasebesi standartlarını sağlayan ve test eden kişilerdir. Bu açıdan muhasebeciler, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli rol oynamaktadır (Makarenko ve Plastun, 2017).

Sürdürülebilirlik kavramının artan öneminden ötürü yükseköğretim kurumlarında da müfredatlarda yer alması kaçınılmaz olmuştur. Bu çalışmada muhasebe eğitimi veren lisans ve lisansüstü programlardaki sürdürülebilirlik temalı derslerin müfredatlardaki yer alma boyutu irdelenmiştir. Örneklem olarak Türkiye'deki araştırma üniversiteleri tercih edilmiştir. Araştırma üniversiteleri içerisinde lisans düzeyinde muhasebe eğitimi veren program bulunmadığından, muhasebe derslerinin ağırlıklı olarak yer aldığı işletme programları inceleme kapsamına alınmıştır. 23 Araştırma üniversitesi müfredatının incelendiği çalışmada Gazi Üniversitesi, İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji üniversitelerinde ilgili program olmadığından kapsam dışı tutulmuştur. 23 Araştırma üniversitesinin 20'si devlet 3'ü ise vakıf üniversitesi statüsündedir. Eğitimde kalite göstergesi olarak kabul edilen uluslararası akreditasyonun 10 üniversite tarafından sağlandığı görülmektedir. Erciyes Üniversitesi dışında uluslararası işletme akreditasyonu bulunan tüm üniversitelerin müfredatlarında sürdürülebilirlik temalı derslere yer verildiği görülmüştür. Uluslararası akreditasyon kuruluşlarından olan AACSB'nin akredite ettiği okullarda aradığı genel kriterlerden biri sürdürülebilirliktir. Sürdürülebilirlik kriterinin akreditasyonun üç ana teması olan stratejik yönetim ve inovasyon, öğrenme başarısı ve toplumsal etki alanlarında yer alması beklenmektedir. Bu sebeple öğrenme başarısındaki müfredat bölümünde sürdürülebilirlik kriterinin sağlanması beklenmektedir (<https://www.aacsb.edu/>). Bu açıdan bakıldığında AACSB akreditasyonuna sahip tüm üniversitelerin müfredatında bu kriterin sağlanarak sürdürülebilirlik konulu derslere yer verdikleri görülmektedir. **Üniversitelerin sahip olduğu uluslararası akreditasyon ile sürdürülebilirlik temalı derslerin müfredatlarda yer alması arasında ilişki olduğu görülmektedir.** 3 üniversitenin ise ulusal düzeyde işletme akreditasyonuna sahip olduğu görülmektedir. Ankara Üniversitesi dışında diğer iki üniversitenin müfredatında sürdürülebilirlik temalı derslerin bulunduğu görülmüştür. Araştırma üniversitelerinin hiçbirinde lisans düzeyinde muhasebe eğitimi verilmemekle birlikte, 6 üniversitede lisansüstü düzeyde muhasebe eğitimi verildiği görülmüştür. Bu üniversiteler içerisinde sadece Atatürk Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin ders müfredatlarında doğrudan sürdürülebilirlik muhasebesiyle ilişkili derslerin yer aldığı görülmüştür. 11 araştırma üniversitesinin işletme lisans müfredatlarında sürdürülebilirlik temalı derslerin yer aldığı gözlenmiştir. Bu derslerin tüm üniversitelerde seçmeli ders kategorisinde verildiği, sadece Gebze Teknik Üniversitesinde zorunlu ders kategorisinde de müfredatlarda yer aldığı görülmektedir. Doğrudan sürdürülebilirlik muhasebesiyle ilgili ders isimlerinin hiçbir üniversitede yer almadığı, bu derslerin işletme sürdürülebilirliği ile ilgili olduğu ancak Bursa Uludağ Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesinin ders içeriklerinde

sürdürülebilirlik muhasebesinin yer aldığı görülmüştür. 10 araştırma üniversitesinin işletme lisansüstü müfredatlarında sürdürülebilirlik ile ilgili derslerin yer aldığı görülmektedir. 6 üniversitenin yüksek lisans programında sürdürülebilirlik konulu derslerin yer aldığı, bu derslerin sadece Boğaziçi Üniversitesinde zorunlu ders kategorisinde verildiği görülmüştür. Ancak muhasebe sürdürülebilirliği ile ilgili derslerin hiçbir yüksek lisans programında verilmediği görülmüştür. 7 üniversitenin ise doktora programında sürdürülebilirlik konulu derslerin yer aldığı, bu üniversitelerin 3'ünde muhasebe sürdürülebilirliği ile ilgili derslerin yer aldığı görülmüştür. Araştırma üniversitesi olmasına rağmen işletme düzeyinde doktora programı bulunmayan tek üniversitenin ise Fırat Üniversitesi olduğu görülmektedir.

Sürdürülebilirliğin müfredatlarda yeterli düzeyde yer almadığı, özellikle muhasebe sürdürülebilirliği ile ilgili derslerin müfredatlardaki durumunun çok sınırlı olduğu araştırmadan elde edilen sonuçlar arasındadır. Konuyla alakalı yapılan uluslararası literatür değerlendirmesinden elde edilen sonuçlar da Türkiye'deki sonuçlarla örtüşmektedir. Müfredatlardaki sürdürülebilirlik ile ilgili derslerin ihtiyacı karşılayacak düzeyde olmadığı savunulmaktadır. (Botes, 2014; King ve Atkins, 2016; Ahmed, 2019; Ebaid, 2022). Her ne kadar sürdürülebilirliğin muhasebe eğitimi açısından önemli olduğu savunulsa da gerek ülkemizde gerekse yurt dışındaki üniversitelerde yapılan çalışmalar, sürdürülebilirliğin muhasebe müfredatına entegrasyon hızının yavaş olduğunu göstermektedir (Gomes vd, 2021; Al Hazaima vd, 2021; Boyce vd, 2019).

Muhasebe alanının sürdürülebilirlik konularını muhasebe müfredatına daha iyi entegre ederek öğrencilere muhasebenin temel becerilerinin ötesine geçen beceriler kazanması sağlanabilir. Muhasebe müfredatları oluşturulurken sürdürülebilirlik muhasebesinin de ayrı bir ders olarak yer alması ya da var olan ders içeriklerine eklenmesi sağlanabilir. Gelecekteki çalışmalarda daha genellenebilir sonuçlara ulaşmak için daha fazla üniversiteden daha büyük örneklemeler incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ahmed, A. (2019). Integrating Global Sustainability Elements Into Accounting Programs: UAE University Business Education Case Study, *The Business and Management Review*, 10(3), 1-11.
- Al-Hazaima, H., Low, M., & Sharma, U. (2021). Perceptions of Salient Stakeholders on the Integration of Sustainability Education Into The Accounting Curriculum: A Jordanian Study. *Meditari Accountancy Research*, 29(2), 371-402.
- Botes, V., Low, M., & Chapman, J. (2014). Is Accounting Education Sufficiently Sustainable? *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 5(1), 95-124.
- Boulianne, E., Keddie, L. & Postaire, M. (2018). Non Coverage of Sustainability Within The French Professional Accounting Education Program, *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 9(3), 313-335.
- Boyce, G., Greer, S., Blair, B., & Davids, C (2012). Expanding The Horizons Of Accounting Education: Incorporating social and critical perspectives
- Ebaid, I. E. S. (2022). Sustainability And Accounting Education: Perspectives Of Undergraduate Accounting Students İn Saudi Arabia. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 14(4), 1371-1393.
- Ergün, İ., Kaldırım, Z., & Özcan, İ. (2022). İşletme ve Muhasebe Eğitimi Müfredatı Yeterince Sürdürülebilir mi? Türkiye ve Diğer Ülke Üniversitelerinin Müfredatlarının Doküman Analizi ile Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(Özel Sayı), 314-324.
- Gimenez, C., Sierra, V., & Rodon, J. (2012). Sustainability Operations: Their Impact On The Triple Bottom Line, *Int. J. Prod. Econ.* 140, 149–159.
- Gray, R., & Collison D. (2002). Can't See The Wood For The Trees, Can't See The Trees For The Numbers? Accounting Education, Sustainability And The Public Interest, *Critical Perspectives on Accounting*, 13, 5–6.
- Gomes, S., Jorge, S. & Eugenio, T. (2021). Teaching Sustainable Development in Business Sciences Degrees: Evidence from Portugal, *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 12.
- Hazelton, J., & Haigh, M. (2010). Incorporating Sustainability Into Accounting Curricula: Lessons Learnt From An Action Research Study, *Accounting Education*, 19(2), 159-178.
- King, M. & Atkins, J. (2016). *The Chief Value Officer: Accountants Can Save the Planet*, Greenleaf Publishing Book, Austin.
- Liu, X., Chen, Y., Yang, Y., Liu, B., Ma, C., Craig, G. & Gao, F. (2020). Understanding Vocational Accounting Students' Attitudes Towards Sustainable Development, *Journal of Vocational Education and Training*, 72(2), 161-172.
- Makarenko, I., & Plastun, A. (2017), The Role of Accounting in Sustainable Development, *Accounting and Financial Control*, 1(2), 4-12.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç. & Nas, E. (2021). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi, *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Sharma, U., & Stewart, B. (2022). Enhancing Sustainability Education in The Accounting Curriculum: An Effective Learning Strategy. *Pacific Accounting Review*, 34(4), 614-633.
- Özerhan, Y. & Sultanoğlu, B. (2022). Muhasebe Eğitiminde "Sürdürülebilirlik – Türkiye'deki Üniversitelerde Bir Araştırma, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25. Yıl Özel Sayısı , 325-334 .
- Yüksel, F. (2020). Sustainability in Accounting Curriculum of Turkey Higher Education Institutions . *Turkish Online, Journal of Qualitative Inquiry*, 11(3), 393-416 .
- <https://www.ankara.edu.tr/programlar> (Erişim Tarihi 02.11.2023)
- <https://obs.atauni.edu.tr/moduller/> (Erişim Tarihi 02.11.2023)

<https://mgmt.bogazici.edu.tr/tr> (Erişim Tarihi 02.11.2023)
<https://uludag.edu.tr/> (Erişim Tarihi 02.11.2023)
<https://ebs.cu.edu.tr/> (Erişim Tarihi 02.11.2023)
<https://isletme.deu.edu.tr/> (Erişim Tarihi 02.11.2023)
<https://ebp.ege.edu.tr/> (Erişim Tarihi 06.11.2023)
<https://dbp.erciyes.edu.tr/Program/> (Erişim Tarihi 06.11.2023)
<https://isletme.firat.edu.tr/page/4607> (Erişim Tarihi 06.11.2023)
<https://abl.gtu.edu.tr/ects> (Erişim Tarihi 07.11.2023)
<https://akts.hacettepe.edu.tr/> (Erişim Tarihi 07.11.2023)
<http://fb.a.bilkent.edu.tr/programs/> (Erişim Tarihi 07.11.2023)
<https://islmuh.itu.edu.tr/akademik/> (Erişim Tarihi 07.11.2023)
<https://ebs.istanbul.edu.tr/> (Erişim Tarihi 13.11.2023)
<https://katalog.ktu.edu.tr/DersBilgiPaketi/> (Erişim Tarihi 13.11.2023)
<https://case.ku.edu.tr/akademik/isletme/> (Erişim Tarihi 20.11.2023)
<https://isletme.marmara.edu.tr/> (Erişim Tarihi 20.11.2023)
<https://sbs.sabanciuniv.edu/tr> (Erişim Tarihi 21.11.2023)
<http://www.bologna.yildiz.edu.tr> (Erişim Tarihi 21.11.2023)
<https://ba.metu.edu.tr> (Erişim Tarihi 21-11.2023)
<https://www.yok.gov.tr/> (Erişim Tarihi 05.01.2024)
<https://www.aacsb.edu/> (Erişim Tarihi 25.06.2024)

